

Deltagelsesdemokrati

Hal Koch (1904-1963) – dialog

Ifølge Koch er demokrati ikke et system, som kan gennemføres og så blot efterfølgende sikres og bevares. Demokratiet er langt mere omfattende end 'kun' at optræde som en politisk styringsform. Hal Koch beskriver demokratiet som en **livsform**, der gælder alle forhold, hvor mennesker har med hinanden at gøre. Derfor mener Koch, at hver generation gennem folkeligt oplysnings- og opdragelsesarbejde, må tillæres denne livsform, hvis demokratiet skal bevares. Herved bliver den *åbne og fordomsfrie samtale* central.

Der er kun to alternativer, når mennesker med forskellige interesser skal træffe et valg – *sværdet* eller *samtalen*! Vælger man det første, vil man, ifølge Koch, anskueliggøre, hvem der er stærkest, men aldrig hvem der har ret. Det er på baggrund af denne grundholdning, at Koch affærdiger afstemningerne og det politiske spil som værende det bærende i demokratiet. For Koch er der intet demokratisk i en afstemning, hvis den ikke er det umiddelbare resultat af en forudgående konsensuskabende dialog. En afstemning alene er rent flertalsdiktatur og det samme som at afgøre spørgsmålet ved magtkamp – sværdet er blot skiftet ud med retorikken.

Koch anser derfor **samtalen**, den frie og saglige dialog som det bedste (og eneste) middel til at sikre, at de afgørelser, der træffes, er til det fælles bedste. Det vil sige: "...at man gennem en samtale mellem de stridende parter søger at få sagen alsidigt belyst, og at de samtalende parter virkelig bestræber sig for gennem samtalen at nå en rigtigere og rimeligere forståelse af konfliktens problem." Gennem disse bestræbelser vil man så kunne opnå et kompromis, der vil være retfærdigt for alle parter.

Dette er netop kernen i demokratiet. Demokratiet er en livsform, der skabes via dialogen. Demokratiet starter i det nære og private liv, og desto mere uddannet man bliver, vil man blive en mere og mere oplyst borger, der kan – og vil – deltage i det politiske liv. Betydningen af *deltagelse* er således markant anderledes, end den er hos Ross og i konkurrencedemokratiopfattelsen. Deltagelsen rækker langt ud over det at afgive sin stemme ved valg til Folketinget. Netop derfor ka-

"Det er samtalen (dialogen) og den gensidige forståelse og respekt, som er demokratiets væsen."

Hal Koch

tegoriseres denne demokratiretning som deltagelsesdemokrati.

Deltagelse har en opdragende og uddannende funktion. Kochs pointe er, at jo mere man deltager i den demokratiske proces, desto mere uddannet bliver man til at kunne forholde sig til og tage stilling til komplicerede politiske spørgsmål. I forlængelse heraf får uddannelsessystemet en vigtig funktion i forhold til demokratisk dannelse.

Fra: Show/Bundsgaard: B-bogen
Columbus, 2. udgave 2009
/.

Konkurrencedemokrati

Konkurrencedemokrati er en politisk styreform, hvor politiske eliter ved frie valg konkurrerer om magten, akkurat som forskellige aktører kæmper om at vinde på markedet.

Menneskesynet i denne demokratiopfattelse er, at mennesket er et individualistisk fornuftsvæsen. Rationaliteten er intakt i individets egen sfære (man kan fx sagtens købe sin egen vaskemaskine el. lign), men at overføre denne rationalitet til at gælde i større samfundspolitiske spørgsmål er ifølge denne demokrati-forståelse ikkerealistisk.

Alf Ross (1899-1979) – effektivitet

Som eksponent for konkurrencedemokratiet i Danmark ser **Alf Ross** (dansk jurist og retsfilosof) kernen i *demokratiet som en styreform* – en måde at organisere staten på.

Demokrati er, mener Ross, en proces, der giver folket indflydelse på beslutninger gennem valg af repræsentanter. Demokrati er et middel og ikke et mål i sig selv.

Ross er dermed klar fortaler for det repræsentative demokrati, idet folket skal styres af en folkevalgt elite. Hans begrundelse herfor er folkeafgørelsens upålidelighed.

Folket vil pga. uvidenhed og kortsynethed fejle i deres bedømmelse af, hvad der er til deres eget bedste. Som Ross skriver: *"Flertallet vil ofte lade sig bestemme af uheldsvangre særinteresser på bekostning af et rimeligt hensyn til mindretallet."*

Derfor er det ikke folkets opgave at lovgive og regere, men at udvælge en elite af tillidsmænd, der bedre end befolkningen kan varetage helhedens interesser. Denne elite skal vælges i offentlig konkurrence med andre konkurrerende eliter. En central pointe er, at den regerende elite ikke skal holdes ved magten for en hver pris. Den skal kunne udskiftes. Derfor skal der være en opposition af konkurrerende eliter, der er parat til at overtage magten fra den regerende elite.

Som Schumpeter beskriver det, ser også Ross *demokratiet som en metode*. På den måde opfatter han demokratiet som et værktøj, hvormed man kan træffe beslutninger. Demokratiet som styreform bygger, i tråd med den parlamentariske styringskæde (mere om denne i næste kapitel), på folkets suverænitet. Folket er suverænt, og dets rolle er, via stemmeafgivning, at påvirke, hvem der skal træffe beslutninger på offentlighedens vegne.

Folket skal, ifølge Ross, gennem den offentlige debat konstant kritisere og vurdere repræsentanterne for ved næste valg at kunne revidere sin tidligere overbevisning. Den fuldmagt, folket udstyrer politikerne med, er dermed en midlertidig tillidserklæring.

Ross lægger vægt på **effektiviteten** af den politiske styring. Denne er storst,

"Folket behøver ledere. Tanken om den enkeltes selvstyre og ansvar bør forbindes med tanken om ledelse i tillid."

Alf Ross

"Der findes en gruppe særlig kvalificerede, en åndelig elite af føreremner. Demokratiet bør ikke afskære disse fra at udfolde sig."

Alf Ross

når befolkningen inddrages så lidt som muligt.

Direkte demokrati (folkeafstemninger) er, ifølge Ross, et fremmedlegeme i det danske repræsentative demokrati. Folkeafstemninger har udelukkende en negativ funktion.

Konkurrencedemokrati og deltagelsesdemokrati – en sammenfatning

Den grundlæggende forskel i Ross' og Kochs demokratiopfattelser er *værdigraden* i demokratiet.

Koch opfatter demokratiet som værdifuldt i sig selv. Værdien ligger i befolkningens engagement og deltagelse. Demokrati er her en livsform, en del af opdragelsen og dermed et sindelag til videregivelse fra generation til generation. Således betones processen i denne opfattelse.

Ross mener derimod, at demokratiet er en teknisk løsning til at styre en stat. En politisk metode til at opnå kompromiser mellem interessemodsætninger. Han mener, at demokrati har en teknisk funktion i form af forfatninger og regelsæt. Produktet – outputtet – bliver hermed det centrale ifølge Ross.

Deres udgangspunkt for brugen af begrebet demokrati er således vidt forskelligt.

Hvor Ross ser demokratiet som en styreform, er det essentielle hos Koch almen deltagelse, et aktivt folk, en tankegang og en demokratisk levevis helt ned i det private liv. Derfor beskæftiger Koch sig ikke med den praktiske måde at lede et land på.

Begge finder det nødvendigt med folkevalgte repræsentanter til at tage politiske beslutninger.

Forskellen ligger i deres tiltro til folkets evner og kvalifikationer i relation til at tage stilling og deltage i politiske spørgsmål. Koch mener, at folkeviljen kommer til udtryk gennem organisationer og partier. Ross mener derimod, at folkets vilje kommer til udtryk via stemmeafgivning ved valg til Folketinget. Folkets opgave er ifølge Ross 'kun' at vælge en elite af tillidsmænd og forere til at lede det politiske arbejde. Disse skal kontrolleres og kritiseres gennem offentlig debat. Ifølge Koch er folkets opgave langt mere omfattende. Folket skal både vælge repræsentanter til Folketinget samt søge oplysning og uddannelse for derigennem aktivt at deltage i det politiske arbejde.

De to demokratiopfattelser er såkaldte idealtyper, der ikke findes i rendyrket form i den virkelige verden. De er imidlertid anvendelige til at sammenligne forskellige politiske systemer. Det danske demokrati indeholder fx elementer af de to typer og er i større udstrækning præget af deltagelsesdemokrati, end det fx er tilfældet i sydeuropæiske lande.

"Man må nu engang affinde sig med, at der kun er to måder at ordne vores indbyrdes forhold på. Vi kan slås om det og vi kan tales ved. Vil man være demokrat, er det den sidste vej, man må gå. Men så må man også virkelig gå den."

Hal Koch, dansk teolog

Deltagelsesdemokrati (demokrati som aktiv deltagelse)	Konkurrencedemokrati (demokrati som styring)
Flere folkeafstemninger (direkte demokrati)	Færre folkeafstemninger. Beslutningerne tages af valgte repræsentanter (repræsentativt eller indirekte demokrati)
Det parlamentariske demokrati bør suppleres med selvstyredemokrati, f.eks. demokrati i virksomheder, brugerråd i institutioner og lokalområder	Parlamentarisk demokrati med formel lige adgang til indflydelse. Der styres via den parlamentariske styringskæde
Demokrati er et ideal, der realiseres, i takt med hvor meget vælgerne deltager	Demokrati er en metode til at tage beslutninger ved hjælp af valgte repræsentanter og den parlamentariske styringskæde
Ved siden af valgdeltagelse bør befolkningen også deltage på andre måder	Deltagelse = valgdeltagelse
Deltagelse er et mål i sig selv. Den virker ud- dannende og personligt udviklende på væl- gerne	Deltagelsen er et middel til udvælgelse af politi- ske ledere
Politisk lighed = lighed i adgang til at deltage og forsvare sine interesser	Politisk lighed = lige og almindelig valgret og formelt lige fordeling af magten i det parlamentariske demokrati
Politisk og økonomisk system hænger sammen. Styringsmuligheder kan ikke ses uafhængigt af de rammer, det økonomiske system sætter. Det politiske system bør styre det økonomiske igennem inddragelse af en aktiv vælgerbefolkning	Adskilt økonomisk og politisk system. Det poli- tiske system kan styre det økonomiske